

**ŠOLA ZA ČASTNIKE
XVII. GENERACIJA
JRKBO**

Zaključna naloga

SOŠKA FRONTA: XII. OFENZIVA

Kandidat: des. Blaž Bidovec

Mentor: VVU XII. Dr. Valerija Bernik

Ljubljana, avgust, 2007

POVZETEK

Namen zaključne naloge je predstavitev zadnje dvanajste ofenzive Soške fronte. V prvem delu je pojasnjena situacija pred vojno napovedjo Italije Avstro-Ogrski in razlogi za odprtje fronte. Prvi del opisuje tudi potek vojskovanja v prvih enajstih ofenzivah. V drugem delu, pa sem se osredotočil na dvanajsto ofenzivo. Ofenzivo je Avstro-Ogrska izvedla na delu bojišča, kjer je bil nasprotnik najšibkejši. Pri ofenzivi so sodelovale nemške enote, ki so jih združili v 14. armado. Nemški vojaki so bili izurjeni, motivirani in prekaljeni na Vzhodni fronti. Prav tako je iz Vzhodne fronte prihajala taktika, ki so jo uporabili pri preboju. Taktika je temeljila na hitrosti, globini in presenečenju pri preboju. V ofenzivi je Avstro-Ogrski uspelo Italijane poriniti iz reke Soče na reko Piavo, ki se je nahajala globoko na italijanskem ozemlju. V nalogi so opisani razlogi za neuspeh Italijanov, oziroma razlogi, ki so Avstro-Ogrski prinesli zmago. Predstavil sem tudi življenje na fronti in pomen Soške fronte za Slovence.

KLJUČNE BESEDE

Prva svetovna vojna, Soška fronta, ofenziva, oborožitev, taktika, obrambno delovanje, morala, preboj fronte, artilerijska priprava, umik

SUMMARY

The purpose of the thesis is to present the last, twelfth offensive of the Soča front. The thesis consists of two parts. In the first part political situation prior to the declaration of war by Italy to the Austro-Hungarian Empire is explained as well as reasons for the front opening. The timetable of fighting during the first eleven offensives is also explained in the first part. The second part is focused on the twelfth offensive. The Austro-Hungarian forces conducted the offensive where the enemy was the weakest. German units were incorporated into the 14th Army. German troops were trained, motivated and had experience from the Eastern front. The tactics they employed at the front breach were also proved at the Eastern front. During the offensive the Austro-Hungarian forces managed to push the Italians from the Soča front towards the Piava river deep in the Italian territory. Reasons for the Italian defeat as well as reasons for the Austro-Hungarian victory are explained. Life at the front and significance of the Soča front for the Slovenians are also presented in the thesis.

KEY WORDS

First world war, Soča front, offensive, armaments, tactics, defensive operations, morale, front breach, artillery preparation, retrograde

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE	1
1.2 NAMEN IN CILJ NALOGE.....	1
1.3 METODE DELA.....	1
1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE	1
2 SOŠKA FRONTA.....	2
2.1 RAZLOGI ZA ODPRTJE SOŠKE FRONTE.....	2
2.2 VZPOSTAVITEV SOŠKE FRONTE.....	2
2.3 AVSTRO-OGRSKA ARMADA	4
2.3.1 Oborožitev	4
2.4 ITALIJANSKA VOJSKA.....	6
2.4.1 Oborožitev	6
2.5 ZAČETEK BOJEV	7
2.6 POTEK BOJEVANJA V PRVIH ENAJSTIH OFENZIVAH.....	8
3 DVANAJSTA SOŠKA OFENZIVA	11
3.1 STANJE PO ENAJSTI OFENZIVI IN ODLOČITEV ZA PROTINAPAD	11
3.2 NAČRT ZA OFENZIVO	12
3.3 PRIPRAVE NA OFENZIVO.....	16
3.4 ITALIJANI PRED NAPADOM	17
3.4.1 Razporeditev vojske	17
3.5 ZAČETEK OFENZIVE	18
3.5.1 Napad skupine KRAUSS	18
3.5.2 Napad skupine STEIN.....	18
3.5.3 Delovanje skupine BERRER	19
3.5.4 Napad skupine SCOTTI.....	19
3.5.5 Spopadi na Banjšicah	19
3.5.6 Reakcija Italijanov ob nepričakovanem napadu.....	19
3.6 DRUGI DAN OFENZIVE	20
3.7 TRETJI DAN OFENZIVE.....	20
3.8 ČETRTI DAN OFENZIVE.....	21
3.9 UPORABLJENA TAKTIKA PRI PREBOJU NA PRIMERU WURTTENBERŠKEGA GORSKEGA BATALJONA.....	21
3.9.1 Prvi dan	21
3.9.2 Drugi dan.....	22
3.9.3 Napad na Kuk in prelaz Livek.....	22
3.9.4 Napad na vrh Kraguvenca	23
3.9.5 Padec Matajurja.....	23
3.10 RAZLOGI ZA ZLROM ITALIJANOV	24
3.10.1 Napake pri taktičnih odločitvah	24
3.10.2 Odpoved topništva.....	24
3.10.3 Nepripravljenost pehotnih enot	24
3.10.4 Prihod elitnih nemških enot.....	25
3.10.5 Neuspeh obveščevalnih služb.....	25
3.10.6 Vreme	25
3.10.7 Morala vojakov	25

3.11	KAJ JE ZAGOTOVILO AVSTRO-OGRSKI ZMAGO V OFENZIVI	26
4	ŽIVLJENJE NA PRVI ČRTI BOJIŠČA.....	27
5	VLOGA SLOVENCEV NA SOŠKI FRONTI	28
6	ZAKLJUČEK.....	29
	LITERATURA.....	30
	SEZNAM SLIK.....	31
	IZJAVA O AVTORSTVU.....	32

1 UVOD

Po enajsti ofenzivi, ki so jo Italijani izvedli na planoti Banjšica se je Avstro-Ogrska znašla v težkem položaju, saj je ofenzivo komajda zaustavila. Zavedali so se, da še ene ofenzive ne bi zdržali, zato so se odločili, da preusmerijo bojno delovanje na severni del fronte in tako zavarujejo njen južni del. Odločili so se izvesti obsežen preboj fronte v Zgornjem Posočju, pri katerem naj bi jim pomagale nemške enote, ki so bile na razpolago zaradi ugodnih razmer na Vzhodni fronti, saj so Rusi izstopili iz vojne. Skupaj so pripravili načrt za preboj, ki se je kasneje izkazal za eno največjih zmag v Prvi svetovni vojni.

1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE

Predmet proučevanja v zaključni nalogi je zadnja dvanajsta ofenziva Soške fronte, poznana tudi kot »Čudež pri Kobaridu«.

1.2 NAMEN IN CILJ NALOGE

Namen zaključne naloge je predstavitev in opis poteka zadnje dvanajste ofenzive na Soški fronti, s katero so se boji na naših tleh tudi končali. Cilji zaključne naloge so seznaniti bralca z detaljnim potekom ofenzive, vključno z njenim načrtovanjem in pripravami. V nalogi poskušam tudi dognati razloge za poraz Italijanov oziroma razloge za uspeh Avstro-Ogrske in Nemčije.

1.3 METODE DELA

V nalogi sem poskusil zgodovinsko, strokovno, pojmovno in statistično, torej čim bolj celostno predstaviti zadnjo ofenzivo Soške fronte.

Pri preučevanju fronte se poslužujem že obstoječih podatkov, analiz, razprav, baz podatkov, ki so zbrani v literaturi različnih avtorjev. Nekateri predstavljeni podatki so pridobljeni iz nedavno odkritih dokumentov.

1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE

Zaključna naloga opisuje dvanajsto ofenzivo Soške fronte. V začetku opisujem razloge za nastanek sovražnosti med Italijo in Avstro-Ogrsko, predstavljene so tudi armadi obeh strani. Glavni del naloge je posvečen zadnji dvanajsti ofenzivi. Ofenziva je obravnavana od njenega načrtovanja, priprav in izvedbe. Podrobno je opisano tudi delovanje enote, ki se je v ofenzivi zelo izkazala. V zadnjem delu naloge so podani razlogi, ki pojasnjujejo zakaj je ofenziva potekala tako kot je. Razloženo je tudi življenje na fronti in pomen ofenzive za Slovence.

2 SOŠKA FRONTA

2.1 RAZLOGI ZA ODPRTJE SOŠKE FRONTE

Prva svetovna vojna se je pričela 28. julija 1914 med silami antante, katerim so pripadale Velika Britanija, Francija in carska Rusija in med centralnimi silami katerim so pripadale Avstro-Ogrska, Nemčija, Bolgarija in Turčija. Vzrok vojne je bila težnja Nemčije in Avstro-Ogrske po novi delitvi sveta, saj sta menili, da imata premalo kolonij. Že leta 1914 so bile v Evropi odprte tri večje fronte, tako da sta se bili prisiljeni Nemčija in Avstro-Ogrska boriti na dveh frontah istočasno.

Italija je ob izbruhu vojne ostala nevtralna, čeprav je imela sklenjen tako imenovani trojni pakt z Nemčijo in Avstro-Ogrsko, ki jo je obvezoval, da si zaveznice priskočijo na pomoč, če bi bila katera od njih napadena. Italija je svojo nevtralnost opravičevala s tem, da Avstro-Ogrska ni bila napadena, temveč je bila napadalka. S svojo politično pozicijo je Italija pridobila odlična pogajalska izhodišča, saj bi se morala Avstro-Ogrska ob morebitnem prestopu Italije k antanti, boriti na dodatno odprti fronti in s tem oslabila svoje zmožnosti na drugih dveh frontah.

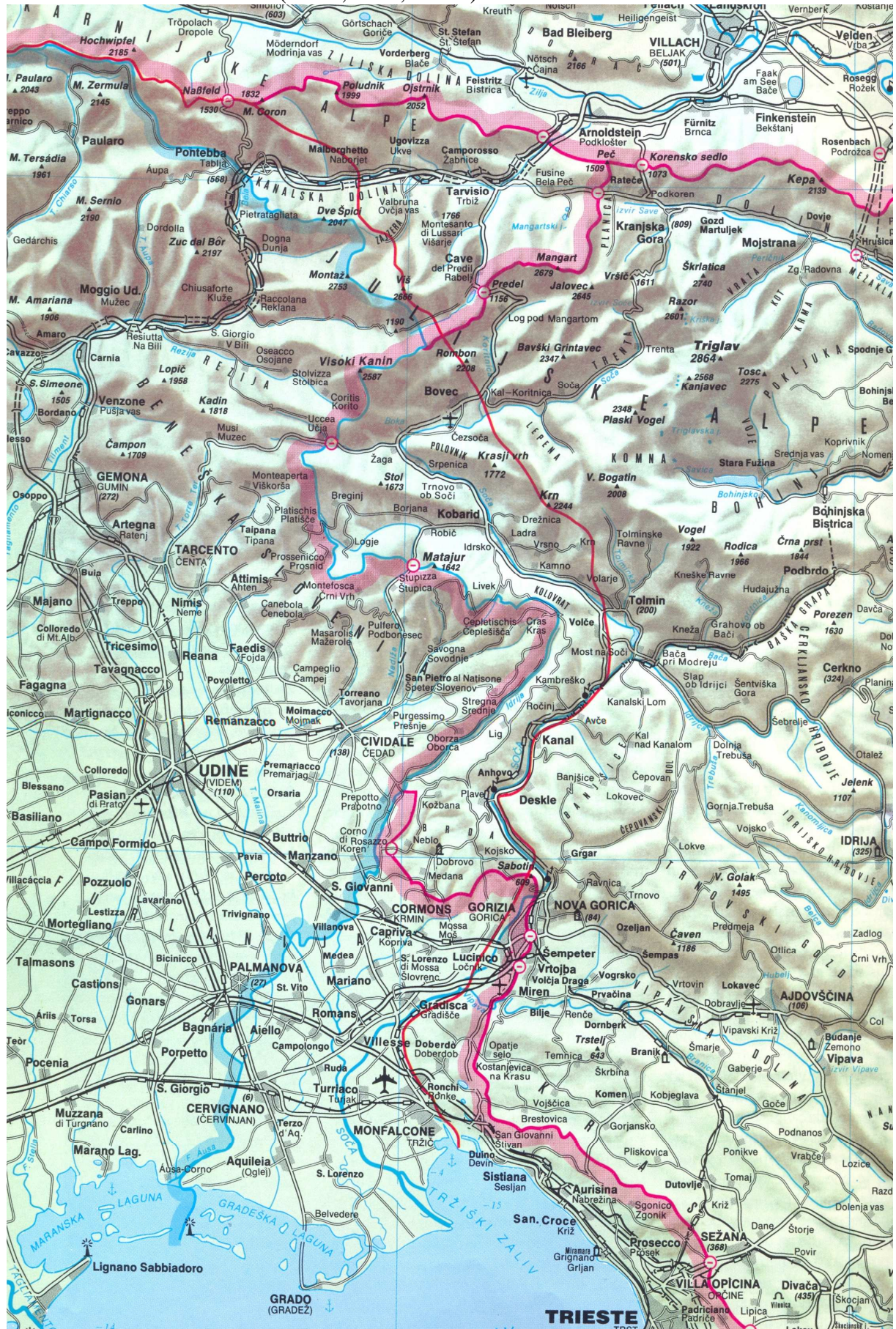
V pogajanjih z Avstro-Ogrsko, ki je bila pripravljena Italiji odstopiti ozemlja na Tirolskem, da bi Italija ostala nevtralna, je le ta postavila dodatne zahteve in sicer je zahtevala tudi Bolzano, Goriško in Gradiško, Trst z zaledjem pa naj bi postal svobodna država. Med pogajanjmi pa se je Italija skrivno dogovarjala tudi z silami antante, ki so bili pripravljene Italiji dati mnogo več ozemlja, ki tako ali tako ni bilo njeno. 26. aprila 1915 je tako Italija podpisala tajni Londonski sporazum v katerem je bilo zapisano, da ob zmagi antante, Italija dobi Tirolsko do Brennerja, Trst, grofijo Gradiško in Goriško, del dežele Kranjske od Triglava do Snežnika, Istro, severno Dalmacijo, več jadranskih otokov, Valono v Albaniji in nekatera interesna območja v Mali Aziji in Afriki (Simčič, 2006, str. 20).

Italija je tako tri dni pred iztekom roka, ki je bil zapisan v sporazumu, 23. maja 1915 napovedala vojno Avstro-Ogrski in s tem dejanjem vstopila v vojno na novi jugozahodni fronti, del katere je bila tudi Soška fronta.

2.2 VZPOSTAVITEV SOŠKE FRONTE

Jugozahodna fronta se je raztezala od švicarske meje čez gore Dolomitov, Karnijskih in Julijskih Alp v Soško dolino, nato čez predalpsko hribovje, Kraško planoto pa vse do Jadranskega morja pri Trziču. Na južnem delu bojišča od konca Karnijskih alp do Jadrana je bila vzpostavljena Soška fronta, ki je predstavljala najpomembnejši del celotne fronte, saj je na njej Italija osredotočila večino svoje vojske, ker je hotela čez to ozemlje prodreti v osrčje Avstro-Ogrske.

Slika 1: Potek Soške fronte (Simić, 1996, str. 22)

2.3 AVSTRO-OGRSKA ARMADA

Avstro-Ogrsko armado so sestavljale enote skupne vojske, vsaka polovica monarhije, pa je imela še svojo vojsko. Avstrijska stran je imela carsko-kraljevsko domobranstvo (Landwehr) in črnovojništvo (Landsturm), ogrska stran pa je imela kraljevsko ogrsko domobranstvo (Honved). Osnovna enota avstro-ogrsko pehote je bil polk, ki je bil sestavljen iz treh ali štirih bataljonov, vsak bataljon pa iz treh ali štirih stotnij in mitralješkega oddelka. Stotnija je štela 250 mož, bataljon 750 do 1000, polk pa 3000 do 4000 mož. Brigada je združevala približno 2 polka, divizija pa 2 brigadi, divizijsko konjenico, divizijsko artilerijo v moči topniške brigade in potrebne službe. Divizije so združevali v korpusne, vsak pa je štel 2 pehotni diviziji in 1 domobrantsko divizijo. 2 do 4 korpusi s pridodano konjeniško divizijo so predstavljali armado (Galić, 2005, str. 45).

Pehota skupne vojske je štela 102 pehotna polka, 4 polke cesarskih lovcev, 4 bosansko-hercegovske polke, 26 samostojnih lovskih bataljonov in bosansko-hercegovski lovski bataljon. Avstrijsko cesarsko- kraljevsko domobranstvo je bilo organizirano v 37 domobrantskih polkih, Ogrsko pa v 32 polkih. Starejše ljudi in bolnike so organizirali v črnovojniške enote, ki sprva niso bile namenjene bojevanju, so jih pa kljub temu proti koncu vojne pogostokrat pošiljali v boj. Organizirali so jih v skupaj 52 polkov (Simić, 1996, str. 25).

Skupaj je štela avstro-ogrsko armada 36.000 častnikov in 414.000 podčastnikov in vojakov, ki so bili organizirani v 16 vojaškoteritorialnih korpusnih območjih. Ob mobilizaciji se je armada povečala na 3.350.000 ljudi, ob koncu vojne pa jih je štela že 8 milijonov (Simić, 1996, str. 25).

Armada Avstro-Ogrske je bila narodnostno zelo mešana, saj so bili v njej zastopani vsi narodi monarhije. Pri sestavi vojakov je bilo 13 % Čehov, 9 % Srbov in Hrvatov, 8 % Ukrajincev, 8 % Poljakov, 7 % Romunov, 4 % Slovakov, 2 % Slovencev in 1 % Italijanov. Ostalo so bili Avstrijci in Madžari. Pri častniškem kadru pa je bila slika ravno obrnjena, saj so prevladovali predvsem Avstrijci in Madžari, za ostale narode pa je ostalo le malo prostora (Simić, 1996, str. 25).

2.3.1 Oborožitev

Osnovno strelno orožje pehote je bila puška M 1895, Mannlicher, kalibra 8 mm, ki je v takratnem času štela za zelo precizno orožje. Nabojnik puške se polnil z okvirjem s 5 naboji, uporabni domet orožja pa je bil do 1000 m. Konec leta 1915 je vsak vod dobil eno puško z daljnogledom za ostrostrelce. Iz normalnih ali predelanih pušk so s posebnimi naboji izstreljevali tudi tromblonske mine. Veliko bolj smrtonosno orožje pehote je bil mitraljez, kateremu se je predpisovala ognjena moč kar 80 strelcev. Avstro-Ogrska je uporabljala mitraljez Schwarzlose 07/12, ki je uporabljal princip neblokiranega zaklepa. Zaradi preprostega mehanizma je bil mitraljez zelo zanesljiv, proti pregrevanju pa je bil vodno hlajen. Na začetku vojne je bilo mitraljezov zelo malo, kasneje pa so mitralješko četo oziroma vod pridodali vsakemu bataljonu. Mitraljez so sestavljali mitraljez, nožice, ščit in zabojnik s strelivom. Brez streliva je tehtal 55.7 kg, prenašali pa so ga v delih na tovornih živalih (Galić, 2005, str. 47).

Topovi so v letih pred vojno doživeli izreden napredek, saj so razvili tako nove mehanizme na topovih, kot tudi strelivo za topove, ki je postajalo vedno močnejše. Med prvo svetovno vojno

so uporabljali tri zvrsti topniških orožji; Klasične topove, ki streljajo na vidne cilje, havbice, ki lahko zadenejo cilj za oviro in možnarje, ki so jih uporabljali za izstreljevanje najtežjih granat. Ob začetku vojne topništvo še ni imelo tako velikega pomena, vendar se je to kmalu spremenilo, saj je bilo jurišanje pehote na utrjene položaje brez topniške predpriprave, zelo neučinkovito. Avstro-Ogrska je uporabljala:

- Poljski top Fdkan. M5, kaliber 76.5 mm, s poljsko lafeto in hidromehaničnim amortizerjem trzanja cevi. Masa na ognjenem položaju je znašala 1.020 kg, masa izstrelka okoli 6.7 kg, največji domet 7 km;
- poljski top 75 mm, L/30 (Škoda), masa izstrelka 6.5 kg, domet 6 km;
- poljska havbica M/14, kaliber 100 mm, masa na položaju 1420 kg, masa izstrelka 16 kg, domet 7.4 km;
- poljska havbica 104 mm, L/17, masa na položaju 1200 kg, masa izstrelka 16 kg, domet 7.8 km;
- poljska havbica kal. 150 mm, L/14, masa na položaju 2.5 t, domet 8.1 km, masa izstrelka 41 kg;
- top Kan. M/15, kalibra 104 mm, masa 3.3 t, domet 12 km, masa izstrelka 17.5 kg;
- daljnometni top L/40, kalibra 150 mm, masa 10 t, masa izstrelka 56 kg, domet 16 km, Škodine proizvodnje;
- gorski top M.8, kalibra 72.5 mm, masa izstrelka 5 kg, domet 5.3 km. Top se je dalo razstaviti in tovoriti le na štirih tovornih živalih (Galić, 2005, str.48).

Avsto-Ogrska je uporabljala tudi Škodine možnarje od kalibra 240 do 305 mm. Možnar M 1911, je izstreljeval 380 kg granate polnjene s 30 kg eksploziva. Domet je imel 11 km, granate pa so prebile do 3 m železobetona in 15 cm debele jeklene kupole na utrdbah (Galić, 2005, str. 48).

Med vojno so topništvo razvijali, tako da so topovi in havbice postajali vedno lažji in bolj učinkoviti.

Med obvezno opremo strelca je sodilo: čelada, maska v kovinski škatli, 40 nabojev in 2 ročni bombi, odeja, dva kompleta perila, vetrovka v nahrbtniku, tri železne porcije, še 100 nabojev, palerina, šotorsko krilo, posoda in pribor za umivanje, lopata in puška z bajonetom. V žepih nahrbtnika so nosili polno čutarico, jedilni pribor, pol kilograma kruha in še 60 nabojev. Vse skupaj je tehtalo več kot 25 kilogramov (Galić, 2005, str.70).

V rovovskih spopadih in bojih mož na moža, se je izkazalo da puška in bajonet nista najbolj primerna. Začeli so uporabljati najrazličnejše hladno orožje od bokserjev in jurišnih nožev do pravih buzdovanov. Vsak narod je uporabljal svoje priljubljeno orožje: Madžari bojne sekire (fokus), Bošnjaki jurišne nože, Dalmatinci in Avstrijci pa so najraje uporabljali buzdovane in gorjače. Boksarje in kije so uporabljali predvsem Italijani (Galić, 2005, str. 49).

2.4 ITALIJANSKA VOJSKA

Italijanska vojska je bila ob vstopu v vojno precej oslABLJENA zaradi spopadov v Etiopiji in Turčiji. Primanjkovalo jim je orožja, predvsem mitraljezov in težkih topov. Ob vstopu v vojno je imela 31.000 častnikov in 1.060.000 vojakov, med vojno pa je bilo mobiliziranih kar 5.700.000 ljudi (Simić, 1996, str. 19)

2.4.1 Oborožitev

Pehota je bila obročena s puškami Mannlicher-Carcano M 1891, kalibra 6,5 mm, ki zaradi slabotnega in balistično neučinkovitega naboja, niso bile tako natančne kot puške Avstro-Ogrske.

Mitralješki oddelki so bili obročeni z mitraljezi Fiat-Revelli Modello 1914 in mitraljezi Maxim M 1906 in M 1911. Fiat-Ravelli je tehtal skupaj s podstavkom 38.5 kg, bil pa je kalibra 6.5 mm.

Prav tako kot Avstro-Ogrska, je tudi Italija v vojno vstopila z nezadostnim številom topov. Vendar se je to stanje ob pomoči zaveznic kmalu popravilo, tako da je bilo razmerje v številu topov zmeraj 1:2 v korist Italije (Galić, 2005, str.51).

Pri topništvu so največ uporabljali:

- Poljski top Deport, kalibra 75 mm, model 1911, masa 1040 kg, domet 7.6 km, masa granate 6.5 kg. Top je lahko streljal s hitrostjo 6 do 8 granat na minuto;
- poljska havbica M 1909, kaliber 149 mm, s poljsko lafeto in ščitom, masa na položaju 2.4 t, domet 6.9 km, masa izstrelka 41 kg;
- gorski top 65/17, kaliber 65 mm, masa na položaju 556 kg, masa izstrelka 4.22 kg, domet 6.5 km (Galić, 2005, str.51).

Prav tako kot Avstro-Ogrska je tudi Italija med vojno razvijala nova in boljša orožja. Predvsem so velik napredek dosegli pri minometih, pri katerih so uporabljali kalibre od 400 mm do le 58 mm.

Čeprav so imeli Italijani relativno zastarelo vojaško opremo, pa so kot ena prvih armad začeli uporabljati letalstvo ne samo za izvidništvo, ampak tudi za odmetavanje bomb na nasprotnika. Leta 1915 so imeli že 50 eskadrilij: 22 izvidniških, 13 bombniških, 9 lovskih, 5 protiletalskih in eno hidroplansko (Simić, 1996, str. 27).

2.5 ZAČETEK BOJEV

Ko so Italijani prestopili mejo Avstro-Ogrske se niso odločili za hiter preboj v notranjost monarhije, temveč so postopno in previdno napredovali proti reki Soči. S tem so zamudili enkratno priložnost za hiter preboj, ki bi se jim zagotovo posrečil, saj je bilo razmerje sil na začetku bojev ena proti deset v korist Italijanov.

Prvotni načrt Avstro-Ogrske je bil ovirati nasprotnika pri preboju čez Sočo in ga nato poraziti ob Savi z zbranimi divizijami. Če bi se ta načrt uresničil, bi to pomenilo katastrofo za Slovence, saj bi se fronta vzpostavila v centralnem delu našega etničnega prostora. Tedanji način bojevanja, je predvideval umik civilnega dela prebivalstva s področja bojev. Prišlo bi do preseljevanja Slovencev v druge dele monarhije in po nekaterih teorijah se Slovenci kot narod beguncev nebi nikoli več opomogli in danes ne bi živeli v svoji državi (Simčič, 2006, str. 40).

Takemu načrtu pa so na srečo nasprotovali Nemci in tako so se odločili za zagrizeno obrambo ob Soči. Načrt je predvideval umik z meje z Italijo in postavitev obrambne črte nad levim bregom Soče. Na desnem bregu je fronta potekala le na dveh mestih in sicer pri goriškem in tolminskem mostišču, ki sta bila pomembna zaradi cestnih in železniških povezav. S tem so občutno skrajšali frontno črto in nasprotnika pričakali na ozemlju veliko primernejšim za dolgotrajno obrambo. Soča je bila velika naravna ovira, zato je moral nasprotnik v prihodnjih juriših napadati navzgor, kar pa je veliko težje, kot napad na ravnini.

Za poveljnika nove jugozahodne fronte je bil imenovan generalpolkovnik nadvojvoda Evgen. Na Soški fronti, ki jo je branila novoustanovljena 5. armada, pa je poveljstvo prevzel general Svetozar Borojević von Bojna. Borojević je slovel kot izredno delaven, urejen in discipliniran častnik, iste odlike pa je zahteval od svojih podrejenih. Kot osebnost je bil izredno zaprtega značaja, znal je biti oster, brezkompromisno je v boj pošiljal zadnje rezerve za napake podrejenih pa ni imel razumevanja. Nižjim poveljstvom je ukazal, da brez njegove privolitve ne smejo izgubiti ali prepustiti Italijanom niti pedi ozemlja (Simić, 1996, str. 23).

Italijani so imeli na Soški fronti razporejeno 2. in 3. armado, ki sta šteli 14 divizij, poveljeval pa jim je maršal grof Luigi Cadorna. Cadorno so označevali za strogega, natančnega, metodičnega in pogosto preveč previdnega poveljnika. Njegove odločitve dokazujejo tudi, da ni bil velik strateg. Bil je tipičen kabinetni poveljnik, ki je poveljeval z direktivami, njihovega izvajanja pa ni spremljal. Na frontno črto je prihajal zelo poredko in ni imel stika z nižjimi poveljniki ali vojaki. V svoji bližini ni trpel sposobnih častnikov, ki bi ga lahko ogrozili. Med njegovim poveljevanjem na Soški fronti je bilo odstavljenih 807 visokih častnikov, med njimi kar 200 generalov. Uvedel je strogo disciplino in bilo je tudi nekaj decimiranj – ustrelitev vsakega desetega vojaka v enoti, ki je storila napako (Simić, 1996, str. 23).

Italijanski načrt je bil prečkati Sočo, zasesti Gorico in Trst, pozneje prodreti proti Ljubljani in se na koncu operacije srečati z Rusi v osrčju Avstro-Ogrske. Prve dni so zavzeli izpraznjeno območje v spodnjem delu Soče, Goriška Brda, Kobarid, Ježo, Kolovrat, pozneje pa še bovško kotlino.

Zaradi začetnega počasnega napredovanja Italijanov je imela avstro-ogrška stran čas organizirati obrambo ob Soči in tako Italijanom ni nikoli uspelo prodreti obrambne linije, čeprav so organizirali kar 11 ofenziv.

Slika 2: Poveljujoča na Soški fronti (Simić, 1996, str. 23)

Feldmaršal Svetozar Boroević von Bojna

Maršal grof Luigi Cadorna

2.6 POTEK BOJEVANJA V PRVIH ENAJSTIH OFENZIVAH

Prvi boji ob Soči so se začeli zvečer 23. maja 1915. Italijani so imeli tam dve armadi. Ena je bila postavljena od Kanina do Ločnika in je bila sestavljena iz 122 bataljonov pehote, 33 eskadronov konjenice in 147 baterij topov 2. armade. Druga armada, pa je bila postavljena od Ločnika do Jadranskega morja in je vsebovala 51 bataljonov pehote, 77 eskadronov konjenice in 35 baterij topov 3. armade. Avstro-ogrška vojska pa je takrat imela tam le 45 bataljonov, 5 eskadrij konjenice in samo 35 baterij topov. Ostale enote XV. in XVI. korpusa so šele prihajale. Avstro-ogrška vojska se je brez boja umaknila na črto Rombon-Bovec-Tolmin-Sabotin-Gorica-Devin. Italijani so prodirali skrajno počasi in previdno (Simić, 1996, str. 32).

1. soška ofenziva (23. junij - 7. julij 1915)

Italijanska vojska je želela zavzeti tolminsko in goriško mostišče ter zahodni rob Kraške planote. Odločila se je za udar proti Doberdobski planoti. Toda v bitki so le s težavo osvojili vznožje kraške planote pri Sredipolju, Romjanu in Selcu (Simić, 1996, str. 47).

2. soška ofenziva (18. julij – 10. avgust 1915)

Osredinili so se proti goriškemu mostišču in na Kras. Italijani so večinoma napadali neuspešno, nad Kobaridom pa jim je vendarle uspelo osvojiti Batognico in poriniti Avstrijce na rezervno obrambno črto (Simić, 1996, str. 63).

3. soška ofenziva (18. oktober – 4. november 1915)

Italijani so predvidevali napad z mostišča pri Plavah, napad na vrh ter glavni udar na goriško mostišče, ki bi mu sledilo zavzetje Gorice. Vsi napadi so bili neuspešni (Simić, 1996, str. 79).

4. soška ofenziva (10. november – 5. december 1915)

Bitka je bila omejena na odsek Plave-Vrh. Italijani so s topništvom in letalstvom sistematično rušili Gorico, na pomoč pa so priskočile tudi enote na Tolminskem, ki so napadale odsek Mrzli vrh-Vodil vrh. Tokrat je bil uspeh Italijanov neznamenit: zavzeli so nekaj strelskih jarkov pri

Doljah in Zagori, hrbet s cerkvijo med Oslavjem in cesto od Števerjana do Pevme in prednje jarke pri Podgori (Simić, 1996, str. 87).

5. soška ofenziva (11. marec – 16. marec 1916)

Bila je sestavljena predvsem iz lokalnih napadov. Glavna cilja sta bila Gorica in Tolmin. Toda italijanski napadi so bili večinoma neuspešni (Simič, 2006, str. 109)

6. soška ofenziva (6. avgust – 17. avgust 1916)

Italijanska glavna cilja sta bila Gorica in Doberdobska planota. Zaradi premoči Italijanov Avstrijecem ni preostalo drugega kot napadalcem prepustiti porušeno Gorico in se umakniti na pomožno obrambno črto na levem soškem bregu. V drugi fazi ofenzive so Italijani poskušali Avstrijce izriniti še z novih položajev, vendar jim ni uspelo.

V naslednjih treh bitkah se je italijanska vojska osredotočila na rob Kraške planote, na Fajtji hrib, Trstelj in Grmado, da bi se prebili do Trsta (Simić, 1996, str. 128).

7. soška ofenziva (14. september – 17. september 1916)

Italijani so potisnili branilce z Mirnskega gradu in z drugih položajev ter med Lokvico in Opatjim selom (Simić, 1996, str. 133).

8. soška ofenziva (10. oktober – 12. oktober 1916)

Italijani so potisnili branilce na drugo črto med Lokvico, Hudim logom in Lukatičem, vzhodno od Gorice pa je padel vrh Šobra (Simić, 1996, str. 137).

9. soška ofenziva (31. oktober – 4. november 1916)

Italijansko letalstvo je bombardiralo Sežano, Dutovlje in Miramar. Branilci so obranili Fajtji hrib. Italijani so v treh bitkah prodri za 3 do 4 kilometre na petkilometrskem pasu, toda prodor v Trst se jim ni posrečil (Simić, 1996, str. 140).

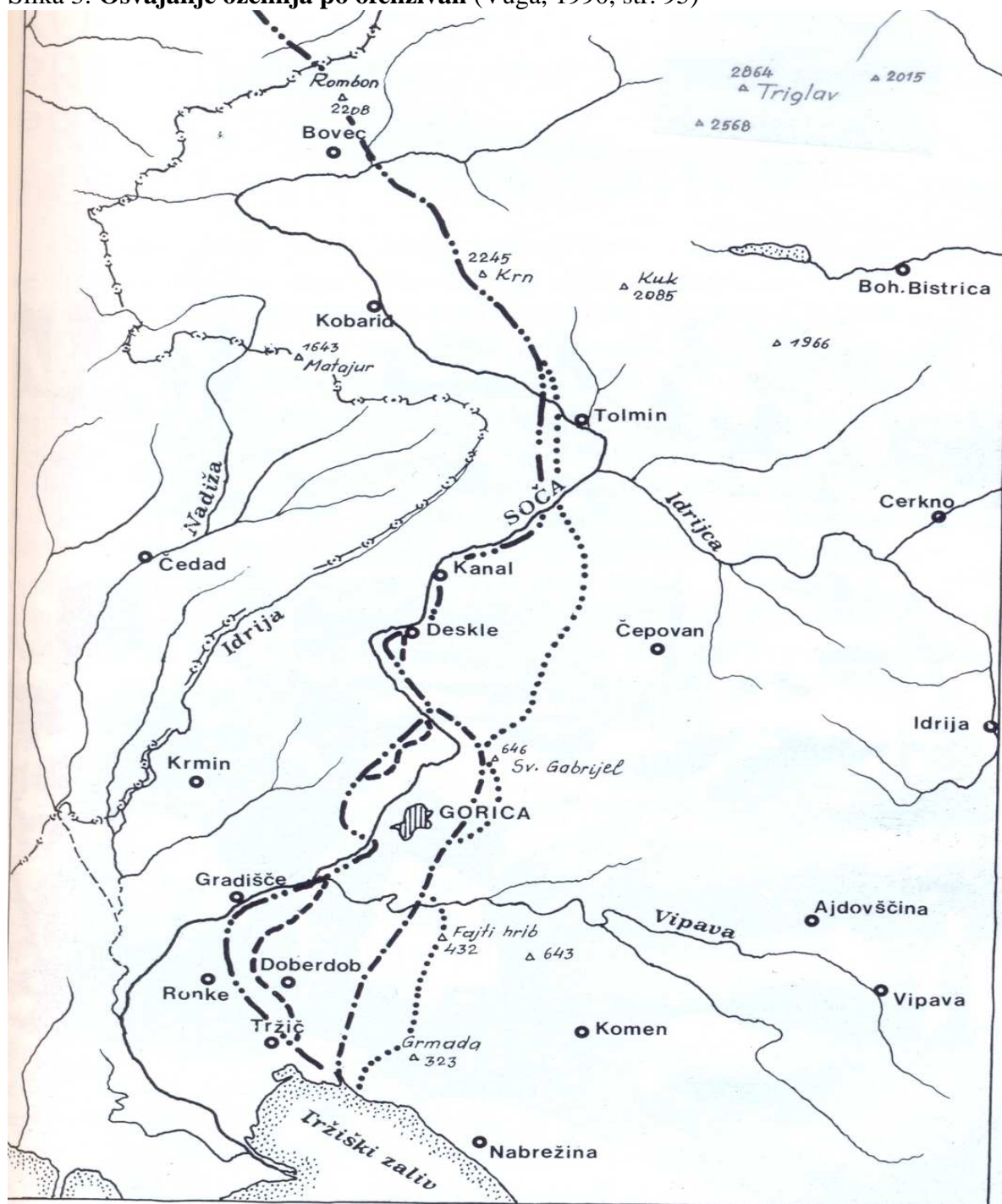
10. soška ofenziva (12. maj – 5. junij 1917)

Italijani so znova načrtovali prodor v Trst, zasedbo Kuka (611 m), Vodice (652 m), Sv. Gore in Škabrijela (646 m), s frontalnimi napadi iz Gorice pa naj bi se prebili tudi v Vipavsko dolino. Napadali so večinoma neuspešno. Avstrijci pa so ponovno zavzeli črto Frondar–Fornazza–Vršič (Simić, 1996, str.155).

11. soška ofenziva (17. avgust – 15. september)

To je bila zadnja italijanska ofenziva na Soči. Italijani so pritisnili z vso močjo in dobro napadali, vendar so se kasneje vrnili na črto Log-Mešenjak-Hoje-Kal-Vrhovec-Madoni-Zagorje-Škabrijel. Ker so Avstrici v nadalnje dobro zadrževali napade so se Italijani odločili da končajo 11. ofenzivo. Teh sedemindvajset dni je trajal najbolj krvav spopad na slovenskih tleh (Simić, 1996, str. 177).

Slika 3: Osvajanje ozemlja po ofenzivah (Vuga, 1990, str. 95)

- junij 1915, pred 1. Soško bitko – Juni 1915, vor 1. Isonzoschlacht
- - - december 1915, po 4. Soški bitki – Dezember 1915, nach 4. Isonzoschlacht
- · · · · avgust 1916, po 6. Soški bitki – August 1916, nach 6. Isonzoschlacht
- · · · · september 1917, po 11. Soški bitki – September 1917, nach 11. Isonzoschlacht

3 DVANAJSTA SOŠKA OFENZIVA

3.1 STANJE PO ENAJSTI OFENZIVI IN ODLOČITEV ZA PROTINAPAD

Čeprav so Italijani v enajsti ofenzivi zasedli večji del Banjšic, jim ni uspelo zlomiti avstro-ogrsko obrambe. Od začetka vojne in po enajstih ofenzivah, so zasedli le Gorico, prodrli 12 km na Krasu in osvojili večji del Banjšic. Pri teh pičlih uspehih pa so imeli že skoraj 200.000 mrtvih, kar je močno omajalo moralo vojske. Zaradi slabe bojne pripravljenosti enot in zaradi bojazni, da bo Avstro-Ogrska sprožila protinapad okrepljena z enotami z vzhodne fronte, se je maršal Cadorna odločil za obrambo na celotni frontni črti (Simić, 1996, str. 179).

Avstro-Ogrska je ofenzivo v Zgornjem Posočju načrtovala že junija, težave pri obrambi na Banjšicah pa so samo potrdile nujnost vezati nasprotnika na severnem delu fronte in tako zmanjšati nevarnost preboja na južnem. Avstrijci so se zavedali, da še ene ofenzive na Krasu najverjetneje ne bi uspeli zaustaviti in da bi Italijanom uspelo prebiti fronto.

Zamisel za ofenzivo so Avstrijci predstavili zaveznici Nemčiji, od katere so pričakovali dovoljenje za sprostitev svojih enot z ruskega bojišča za potrebe ofenzive. Nemčija na to ni pristala je pa ponudila sedem svojih divizij. Skupaj so oblikovali načrt za ofenzivo, ki so jo poimenovali Waffentreue oziroma Zvestoba v orožju (Simčić, 2005, str. 199).

Nemške divizije so združili v novoustanovljeno 14. armado, kateri so dodali še pet avstro-ogrskih divizij. Poveljstvo 14. armade je prevzel nemški general Otto von Below, ki je imel bogate izkušnje z drugih front. Njegov načelnik štaba pa je postal prav tako izkušen v gorskem bojevanju general Konrad Krafft von Dellmensingen. Vrhovni poveljnik bojišča proti Italiji je postal sam cesar Karel, njegova prva podrejena pa sta bila feldmaršal Conrad za Tirolski odsek in nadvojvoda Evgen za jugozahodni del (Simić, 1996, str.180).

Slika 4: Štab generala von Belowa (Simčić, 2006, str. 200)

3.2 NAČRT ZA OFENZIVO

Za cilj ofenzive so določili prebitje fronte pri Tolminu in Bovcu in prodor vsaj do črte Gumin – Čedad. Otto von Below je 14. armado razdelil na več armadnih skupin in sicer:

Skupina KRAUSS (avstro-ogrski I. korpus), poveljujoči general Alfred Krauss.

Skupino so sestavljali:

- divizija Edelweiss
- 22. avstro-ogrška strelska divizija
- 55. avstro-ogrška pehotna divizija
- nemška lovska divizija v rezervi
- nemški 35. pionirski bataljon plinskih minometov in nemška četa minometalcev

Skupina KRAUSS je bila nameščena na severnem odseku od Rombona prek Bovške kotline, Javorščka, Kala in Vršiča do Krna na jugu. 22. strelska divizija, ki je bila sestavljena iz 11 bataljonov, 126 topov in 67 minometov, naj bi prebila dolinske položaje v Bovški kotlini in čez Žago zasedla še Stol nad Breginjem (1668 m)(Simčič, 2006, str. 201).

Divizija Edelweiss, ki je bila sestavljena iz 10 bataljonov, 119 topov in 26 minometov, naj bi z glavnino svojih sil podprla 22. divizijo in nato zavzela mejne vzpetine nad Učejo. S štirimi preostalimi bataljoni divizije Edelwaiss bi prebili linijo pri Rombonu in napredovali do vasi Plužna (Simčič, 2006, str. 200).

55. pehotna divizija je bila sestavljena iz 11 bataljonov, 142 topov in 16 minometov. Njena naloga je bila zasedba dveh linij : vzhodno pobočje Polovnika – planina Jama (1525 m) in linija Krasji vrh (1772 m)- planina Zaprikraj (1208 m)- Vršič (1897 m). Po tej zasedbi naj bi napredovali čez Drežniške ravne v Kobarid (Simčič, 2006, str. 201).

Skupina STEIN (bavarski III. Korpus), poveljujoči generalporočnik Hermann von Stein

Skupino so sestavljali:

- 50. avstro-ogrška pehotna divizija
- šlezjska 12. nemška pehotna divizija
- bavarski Alpski korpus
- 117. nemška pehotna divizija

Skupina STEIN se je nahajala na območju od Batognice prek Maselnika, Slemena, Mrzlega vrha, do vasi Dolje in čez Sočo na Bučevnici do Svete Marije. 50. pehotna divizija v sestavi 11 bataljonov, 139 topov in 66 minometov, je dobila nalogo prebiti prvo italijansko črto na odseku Krn - Sleme – Mrzli vrh – Dolje in nato še drugo linijo Krn – Kožljak – Pleče – Vrsno – Selišče. Pozneje naj bi se prebili čez Ladro in Kobarid in naprej prek Mije v smeri vasi Logje in se priključili 55. diviziji (Simčič, 2006, str. 201).

12. divizija sestavljena iz 9 bataljonov, 124 topov in 12 minometov, naj bi napadla na obeh bregovih Soče proti Kobaridu.

Alpski korpus, sestavljen iz 11 bataljonov, 218 topov in 68 minometov je imel nalogo prebiti dolinsko črto pred Volčami in napasti drugo linijo na gorskih hrbtih na obeh straneh potoka Kamnice ter zasesti koto 1114 Na gradu in pozneje ves hrbet Kolovrata, sedlo na Livku in

Matajur (1643 m). Kasneje naj bi se usmeril proti prehodu Robič in po dolini Nadiže navzdol. Sledila naj bi mu 117. nemška divizija (Simčič, 2006, str. 202).

Skupina BERRER (nemški II. korpus), poveljujoči generalporočnik Albert von Berrer
Skupino sta sestavljali:

- 200. nemška (pruska) pehotna divizija
- 26. nemška (wurttemberska) pehotna divizija

Skupina BERRER je imela izhodiščne položaje med Mengorami in koto 588 (Selski vrh) in na širšem območju Svete Lucije, danes Most na Soči.

Naloga skupine, ki je bila v moči 20 bataljonov, 276 topov in 24 minometov, je bilo prebiti dolino pri Čiginju in zasesti Ježo (949 m), kjer so imeli Italijani pomembno vozlišče treh obrambnih črt. Cilj pozneje je bil prodreti prek Šmartina (978 m) in Huma (912 m) v Furlansko dolino proti Čedadu (Simčič, 2006, str. 202).

Skupina SCOTTI (avstro-ogrski XV. korpus) poveljujoči feldmaršallajnant Karl Scotti
Skupino sta sestavljali:

- avstro-ogrška pehotna divizija
- 5. nemška (brandenburška) pehotna divizija

Skupino so sestavljali 20 bataljonov, 350 topov in 12 minometov, njena naloga pa je bila napad južno od Ježe v smeri Volčanskih Rut, Pušnega, Srednjega, prek Globočaka in naprej proti Čedadu. S tem bi 2. soški armadi omogočili prehod prek Soče (Simčič, 2006, str. 203).

Južneje, na Banjšicah naj bi na severnem krilu 2. soške armade sočasno napadla tudi skupina Kosak, ki je bila sestavljena iz dveh avstro-ogrskih divizij s 424 topovi. Najprej naj bi zasedla Veliki vrh (704 m) in nato prodrla prek doline Avščka.

Naloga 1. in 2. soške armade generala Borojevića je bila držati položaje od Loga do morja in izvajati slepilne akcije, s katerimi bi nase vezali 3. italijansko armado.

Skupaj je 14. armada štela okoli 100.000 mož. Razpolagali so z 1678 topovi na samo 30 km širokem območju napada. Polek tega so imeli še 420 minometov, kar je skupno pomenilo eno topovsko ali minometno cev na 14 m fronte. Nemci so se pri načrtovanju napada zanašali predvsem na novo napadalno taktiko, ki je bila uvedena po hudih porazih v bitkah na Sommi in pri Verdunu (Simić, 1996, str. 185).

Pred napadom pehote je bila predvidena kratka topniška priprava, ki naj bi trajala le 6 ur. Nato naj bi sledil hitri napad pehote, ki napade na najšibkejšem delu obrambe, jo prebije in pusti dobro utrjene položaje za sabo.

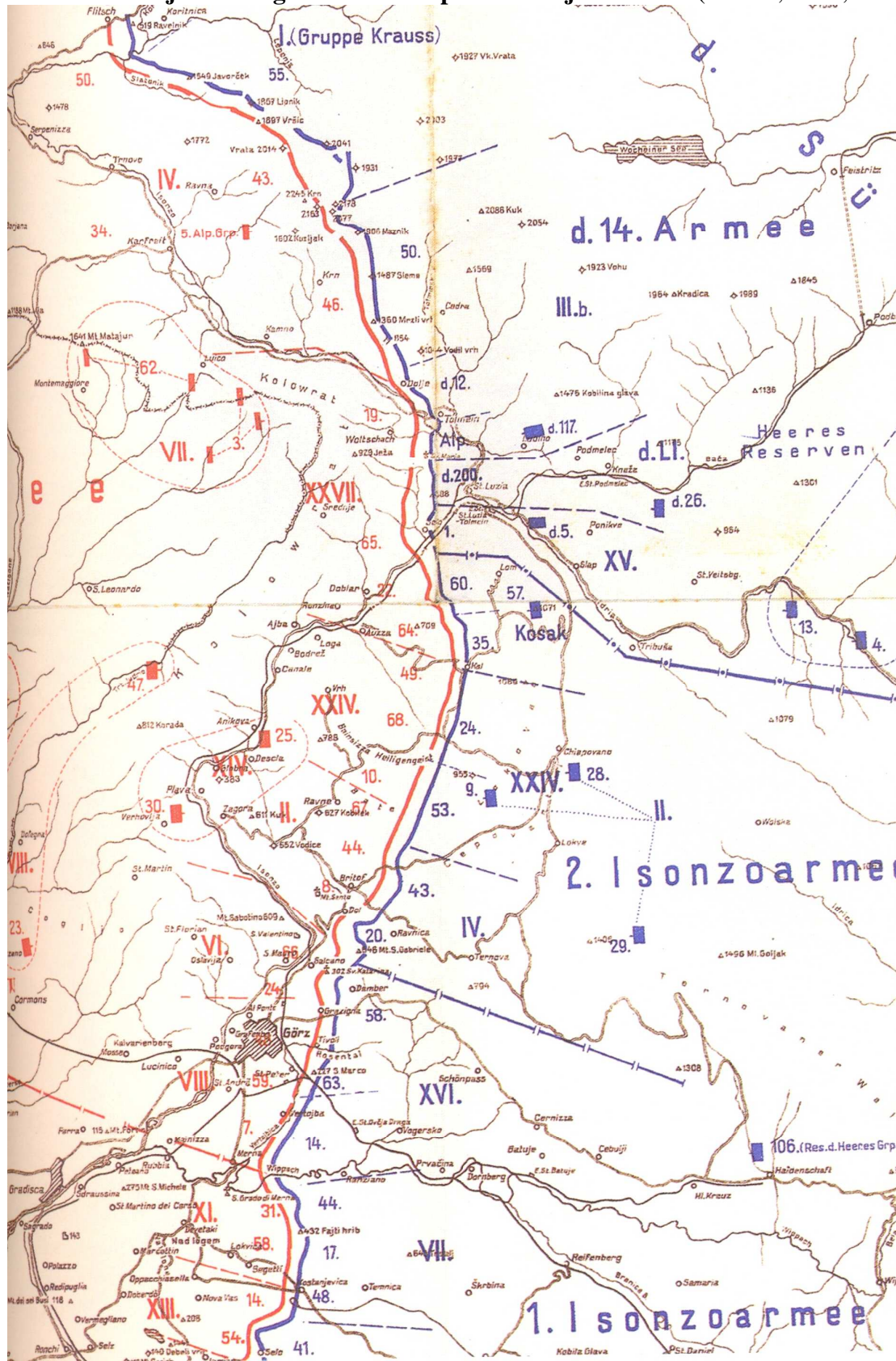
Do takrat so bile v navadi topniške priprave, ki so trajale tudi do 10 dni. Dolgo obstreljevanje je sicer popolnoma uničilo nasprotnikove obrambne položaje, mu je pa tudi zagotovilo čas, da je na območje poslal okrepiteve, ki so nato ustavile napad pehote in izvedle protinapad. V tistem času je veljalo tudi pravilo pri bojevanju, po katerem si moral najprej osvojiti vrhove nad dolinami, v katere je nato vdrla pehota. Zdaj pa so se napadalci odločili, da je pehota šla v odločilni napad po dolini s povsem nezavarovanimi boki. Pri topniški pripravi so načrtovali tudi uporabo bojnih strupov.

Bojni strupi so bili prepovedani po haški konvenciji iz leta 1899, so jih pa vseeno v Prvi svetovni vojni uporabljali obe strani. V začetku so strupene pline izpuščali kar iz jeklenk, med vojno pa so Nemci postopke izpopolnili. Plin so polnili v granate, ki so jih nato izstrelili iz topa ali posebnega plinskega minometa, ki je deloval na električni vžig. Prednost takega minometa je bila njegova preprostost, z sočasnim izstreljevanjem pa je bilo mogoče dosežati zelo visoke koncentracije strupa na nasprotnikovi strani. Mina je imela doomet 1600 m v njej pa se je nahajalo do 15 l. strupa (Simić, 1996, str. 189).

Od bojnih strupov so uporabljali difozgen, ki žrtev zaduši. Take granate so bile označene z zelenim križem. Uporabljali so tudi difenilcianarsen in difenilklorarsen, ki sta kihavca, granate s temi plini pa so bile označene z plavim križem. Pogosto so uporabljali obe vrsti hkrati, saj so kihavci povzročili krčevito kašljanje in solzenje, zaradi česa je napadeni snel zaščitno masko in nato ga je difozgen zadušil.

Največja prednost plinskega napada je bila to, da je plin lahko prodril tudi v najboljši bunker ali kaverno, kar ni uspelo niti granati kalibra 420 mm. Za napad je bilo od celotnega števila pripravljenih granat, kar 15 odstotkov plinskih (Simić, 1996, str. 186).

Slika 5: Položaj avstro-ogrskih enot tik pred dvanajsto ofezivo (Simčič, 2006, str. 219)

3.3 PRIPRAVE NA OFENZIVO

Priprave za tako obsežno ofenzivo kot jo je načrtovala Avstro-Ogrska z Nemci, so bile izjemno težke, saj je bilo celotno Zgornje Posočje prometno zelo slabo povezano z zaledjem. Uspešnost ofenzive je temeljila na presenečenju, to pa je pomenilo, da Italijani ne smejo odkriti priprav na napad ali celo kje bodo napadeni. V ta namen se je Avstro-Ogrska posluževala različnih zvijač in ukan:

- Na fronto so premestili lovska letala, ki so onemogočala letalsko opazovanje;
- na južnem Tirolskem so vojaki podnevi korakali proti fronti, ponoči pa so jih prepeljali nazaj v zaledje in naslednji dan so vse to ponovili. Italijani pa so iz opazovanj domnevali, da Avstro-Ogrska na tem delu koncentrira svoje sile;
- enote so zbirali daleč v zaledju in jih na fronto prepeljali v zadnjem hipu pred napadom;
- na ogled izhodiščnih položajev so odšli le častniki, nemški častniki pa so morali nositi avstro-ogrsko pokrivala, da bi s tem prikrili svojo prisotnost na fronti;
- vse transporte opreme in orožja so izvajali le ponoči;
- ukaze in navodila predvsem pa datum napada so zadrževali do zadnjega trenutka, saj so se bali dezerterjev, ki bi lahko načrt izdali Italijanom (Simčič, 2006, str. 204).

Priprave za napad pa je tudi dobro prikrilo vreme, ki je bilo takrat na srečo napadalcev zelo slabo. Kljub logistično zelo zahtevni nalogi je Nemcem in Avstro-Ogrski uspelo uspešno in v celoti namestiti opremo in moštvo na izhodiščne položaje napada in dosegli so tisto kar si napadalec najbolj želi, to pa je popolno presenečenje nasprotnika.

3.4 ITALIJANI PRED NAPADOM

Italijani so se po 11. ofenzivi prvič od leta 1915 znašli v obrambi, saj so do takrat le napadali. Zaradi pomankanja izkušenj nihče ni pravzaprav vedel kako organizirati obrambo. Cadorna se je odločil za pasivno obrambo, ki je temeljila na močnem topništvu. Ukazal je:

- Opustitev napadalnih načrtov vzdolž celotne fronte;
- osredotočanje na obrambo;
- takojšnja priprava obrambnih položajev.

Italijani so bili v številčni premoči, zato so bili prepričani, da bi vse napade Avstro-Ogrske z lahkoto odbili. V Zgornjem Posočju so imeli Italijani razporejeno premalo vojakov in topov, saj so pričakovali protinapad na Krasu. Razlog za maloštevilčno vojsko na tem območju je bilo tudi to, da na tem delu bojišča že dve leti in pol ni bilo resnejših akcij. Položaji Italijanov so bili tu zelo dobro utrjeni, zato je Cadorna mislil, da je ta del bojišča neosvoljiv. Na gorskem delu fronte, pa je imela italijanska obramba usodno napako; obrambne linije so bile preveč skupaj, kar je omogočilo sočasno topniško obstreljevanje celotnega obrambnega sistema. Zaradi bližine linij ni bilo časa ob umiku iz prve linije uporabiti drugo in tretjo, ki bi morali biti steber obrambe (Simčič, 2006, str. 210)

3.4.1 Razporeditev vojske

Italijani so imeli ob Soči v tistem času dve močni armadi. Severni del fronte od Rombona do izliva Avščka v Sočo je nadzirala 2. armada generala Luigija Capella, južni do morja pa 3. armada vojvode Aoste.

2. armada, ki je bila razporejena na delu avstro-ogrske ofenzive, je bila sestavljena iz treh korpusov.

IV. korpus, so sestavljale štiri divizije, ki so bile na položajih od Rombona do vasi Dolje. Bovško območje je branila 50. divizija, 43. in 46. divizija sta branili Krn, blizu Kobarida pa se je nahajala 34. divizija, ki je bila v obrambi.

XXVII. korpus je bil sestavljen iz 19., 22., 64. in 65. pehotne divizije. Njihov razpored je bil od Dolj do Brega.

VII. korpus je imel 3. in 62. divizijo, ki sta branili tretjo obrambno črto med Globočakom, Kolovratom in Matajurjem (Simić, 1996, str. 189).

3.5 ZAČETEK OFENZIVE

Velika avstro-ogrška ofenziva, pozneje imenovana tudi »Čudež pri Kobaridu«, se je začela 24. oktobra 1917 ob 2.00 zjutraj. Napad se je začel z močnim obstreljevanjem italijanskih položajev, predvsem topniških gnezd. Med napadom so uporabili tudi plin, ki je bil izjemno učinkovit, saj je italijansko topništvo kmalu popolnoma utihnilo. Na odseku predvidenem za napad so topovi uničili utrdbe, poveljniška mesta, pretrgali komunikacijske vode in odprli prehode skozi žične ovire (Simić, 1996, str. 194).

3.5.1 Napad skupine KRAUSS

Po topniški pripravi je skupina pričela z napadom pehote okoli devete ure zjutraj. Divizija Edelweiss je napadla pobočja Rombona, 22. strelska divizija pa je prodirala po dnu kotline. Pri kraju Naklo, kamor so izstrelili 16 ton difozgena, so našli 600 mrtvih Italijanov. Napad na Rombon se je začel slabo, saj so Italijani uspeli zaustaviti napadalce, ki so prišli le do nedotaknjenih žičnih ovir. Prav tako se je ponesrečil napad na Nevejski preval. Italijani so se kljub uspešni obrambi iz Rombona umaknili še isti dan, saj so bile avstro-ogrške enote že v Plužni, sočasno pa so prodirali na planino Goričico, tako da jim je grozila obkolitev. Italijani so se umaknili na drugo obrambno črto pri Žagi, ob novici da je padel Kobarid pa še na tretjo, ki je bila na grebenu Kobariškega Stola. Armadna skupina je prvi dan ofenzive dosegla vse zastavljene cilje (Simić, 1996, str. 198).

3.5.2 Napad skupine STEIN

50. divizija je napadla na odseku od Krna do vasi Dolje. Uspešno so prebili linijo na večih mestih, Krn pa so Italijani zagrizeno branili. 2. polk barsaljerov je zasedel položaje na grebenu Krn- Kožljak – Pleče in zadrževal napredovanje 50. divizije. Ko so Italijani izvedeli, da je fronta prebita pri Vrsnem in v dolini Soče so uvideli da je obramba nesmiselna in se predali.

12. nemška šlezijska divizija je imela nalogo prebiti položaje pri Tolminu in nato prodreti proti Kobaridu. Štirje bataljoni so začeli s položajev med vasjo Dolje in Kozlovim robom, uro pozneje pa še dva bataljona s severnega dela tolminskega mostišča, ki sta sledela Alpski korpus, ki je zavil proti Kolovratu. Že v prvem naletu so premagali prvo obrambno črto in se nato v zavetju megle prebijali ob reki Soči v pripravah za usodni napad z boka. Med prebojem ob Soči niso imeli večjih težav in so hitro in nezadržno prodirali proti Kobaridu. Edino možnost, ki so jo imeli Italijani, da bi spremenili potek bitke niso izkoristili, saj bi lahko pri Golobih 4. brigada barsaljerov 62. divizije presekela kolone 12. divizije in zaustavila prodor. Okoli 16.00 ure so Nemci in Avstrijci vkorakali v Kobarid, kjer so zajeli 2000 Italijanov. Prvi dan so tako vojaki 12. divizije prebili vse tri obrambne črte, zavzeli 18 km ozemlja in zajeli nad 10.000 vojakov (Simić, 1996, str. 207).

Alpski korpus je imel nalogo zasesti vzpetine na desnem bregu Soče in s tem preprečiti obkolitev 12. divizije. Na pobočjih Hlevnika je napadel Wurttenberški gorski bataljon, ki je imel nalogo prodreti do vasi Fona. Levo od njega je napadal Bavarski gardni polk, ki je imel za cilj napada osvojitve vrh Na Gradu (1115 m). Levo od gardnega polka pa se je nahajal 1. lovski polk z nalogo zasesti dolino Kamnice, nato zasedba Velikega Špika od tam pa napredovati na sedlo Sleme. Območje napada je bilo močno utrjeno ni pa bilo dovolj vojakov, da bi sklenili obrambno črto. Tako so Nemci najprej del obrambe obkolili, jo odrezali od zaladja in jo nato prisilili k vdaji. Pri obrambi vrha Na Gradu so bili Italijani dvakrat uspešni in odbili napad,

kasneje pa so se le predali. Nemci so že prvi dan osvojili enega najpomembnejših vrhov nad dolino Soče.

Kasneje so preboj skupine STEIN poimenovali »Čudež pri Kobaridu«. Resnejša analiza pa pokaže, da prodor 18 km mimo dveh nedotaknjenih italijanskih divizij, ki sta se nahajali na grebenu nad nezavarovanim levim bokom prodirajočih Nemcev, pač ni čudež, ampak je bil posledica popolne nesposobnosti italijanskega poveljstva (Simić, 1996, str. 211).

3.5.3 Delovanje skupine BERRER

Napredovali so po dolini potoka Gunjač, in se po severnih pobočjih hoteli povzpeli na Deveti konfin in ga zasesti. Drugi del skupine je napadel po južnih pobočjih. Preboj jim ni uspel, saj so Italijani imeli tam nedotaknjeno obrambno linijo, ki je Avstro-Ogrski ni uspelo uničiti z topovi. Nemci so uspeli zasesti vrh Očno, ki je bila od Devetega konfina oddaljena le 500 m in zato so se odločili za takojšen napad na vrh. V bliskovitem napadu so osvojili vrh in zajeli Italijane skupaj z vso oborožitvijo (Simić, 1996, str. 216).

3.5.4 Napad skupine SCOTTI

Skupina je krenila v napad brez topniške podpore, ki je zamujala zaradi pomankanja konjev in gneče na cestah. Zaradi tega so imeli velike izgube pri zasedbi prve italijanske linije. Kljub izgubam so zasedli greben Volčanskih Rutov, Povličev grad, Javor, Vardo in nato še vrh Grad. S tem so zasedli vse položaje s katerih se je obvladoval desni breg Soče med Seli in Doblarjem. Tri italijanske divizije so bile odrezane od zaledja, izpolnili pa so tudi glavni cilj napada, to pa je bilo omogočiti prehod 2. soške armade čez Sočo na tem delu bojišča. Sledil je napad na drugo italijansko linijo obrambe, ki je potekala na liniji Ostri kras (780 m) – Globočak (809 m) – Čičer (726 m). Napad je uspel, z izjemo osvojitve Globočaka, ki je bil močno branjen (Simić, 1996, str. 217).

3.5.5 Spopadi na Banjšicah

Tam sta napadli 60. in 35. divizija iz skupine KOSAK, ki je bila razporejena na južnem krilu 14. armade. Ob prvem napadu sta diviziji zavzeli položaje pri Hojah, Dolu in Kanalu. Italijani pa so imeli na Banjšicah veliko premoč in tako so v protinapadu potisnili napadalce na začetne položaje (Simić, 1996, str. 218).

3.5.6 Reakcija Italijanov ob nepričakovanem napadu

Kot sem že omenil je Avstro-Ogrska in Nemčija z ofenzivo, popolnoma presenetila Italijane. Če so morda slutili, da se nekaj pripravlja, so bili prepričani, da se bo to zgodilo na Banjšicah in ne v Zgornjem Posočju. Zaradi pretrganih telefonskih linij italijansko poveljstvo prvi dan sploh ni doumnelo obsega ofenzive in ni pravilno odreagiralo. Še danes ni jasno zakaj niso zasedli grebena Kolovrata, s čimer bi lahko ustavili prodiranje 12. divizije. Nove metode bojevanja, kjer se je situacija hitro spreminjala, so bile za okosteneli, centraliziran sistem poveljevanja Italijanov preveč, zato je odpovedal. Presenečenje je bilo tako popolno, da je ponekod italijanska obramba popolnoma nedejavno, samo opazovala Nemce kako prodirajo. Ko so italijanski vojaki na Krnskem pogorju videli Avstrijce, kako prodirajo v notranjost Italije, so mislili da je Avstro-Ogrska propadla, njene vojake pa, da peljejo v ujetništvo v Italijo. Tako kot je zmeda vladala na bojišču, je bilo tudi na generalštabu. Namesto natančnega pregleda nad celotnim položajem, jasnih ukazov, hitrega odziva, so na generalštabu izdajali

ukaze, ki so bili protislovni in nerealni zaradi hitrih sprememb na bojišču. Poslušni poveljniki na bojišču pa niso bili vajeni ukrepati samoiniciativno, zato so samo čakali ukaze, ki pa jih ni bilo (Simić, 1996, str. 218).

3.6 DRUGI DAN OFENZIVE

Čeprav so imeli Avstrijci in Nemci prvi dan izjemne uspehe, saj so na 32 km fronte potisnili Italijane do 9 km v globino, pa ti še vedno niso bili v izgubljenem položaju. Italijani so po prvem dnevu še vedno premogli dovolj vojakov in opreme, da bi lahko zadržali napadalce, predvsem pa so obvladovali še desni breg Soče, Kobariški Stol in prehod Robič. Ob zasedbi Devetega konfina in vzhodnega dela Kolovrata, ki je bil že v rokah Nemcev, so Italijani še nekako uspeli obdržati linijo Breški Jalovec - Kobariški Stol – Matajur – Kolovrat – Ježa – Koreda. Za to linijo so imeli Italijani vrsto utrjenih linij in večino svojih sil.

Medtem pa so nemške in avstrijske sile prodirale z nezmanjšano hitrostjo in osvajale vrh za vrhom. Zgodaj zjutraj so zasedli do sedaj neosvoljivi Krn, tako da se je lahko tudi 50. divizija spustila v dolino. Z vrha Nad Gradom so Nemci nameravali zasesti Kolovrat in Matajur, vendar so jih presenetili Italijani z protinapadom, ki so ga odbili šele po desetih urah bojev. Kolovrat so osvojili združeni trije bataljoni še isti dan (Simić, 1996, str. 219).

Na področju skupine pod poveljstvom Scottija je prav tako žela uspehe 1.avstro-ogrška divizija, ki ji je uspelo zasesti Globočak, pozno popoldne pa še vrh Čičer.

25. oktobra zvečer so imela enote 14. divizije novo frontalno črto, daleč v italijanskem zaledju: Prestreljenik – Kanin – Skutnik – vasi Učja – Stola – Mije – Globočaka – Ročinja – Kanalskega Vrha – Bat. Prvi operativni načrt je bil uresničen, s tem pa so zagotovili uspešen prodor obeh Borojevičevih armad na Banjšicah in Krasu (Simčič, 2006, str. 246).

3.7 TRETJI DAN OFENZIVE

Tretji dan so se osvajanja Nemcev nadaljevala, saj so zavzeli Kobariški Stol in se prebijali proti Breškemu Jalovcu, ki je bil ključen pri obrambi Furlanske nižine. Dopoldne so zasedli še zadnjo obrambno točko nad Sočo – Matajur. Napad je vodil takrat še nadporočnik Erwin Rommel, ki se je kasneje proslavil na afriških bojiščih v Drugi svetovni vojni in si prislužil nadimek »puščavska lisica«.

Enote skupine Scotti so tisti dan zasedle pomemben vrh Hum (912 m), kasneje pa še vrh Planino (704 m).

Zvečer je napadalcem uspelo zasesti najpomembnejši vrh tega dne, to pa je bil Breški Jalovec, ki je bil ključen za zadnjo obrambno črto Italijanov.

Ko je Cadorna slišal za padec Breškega Jalovca, je ukazal umik 2. in 3. armade čez Tilmel in umik 4. armade v Karnijskih alpah. Celotna fronta je padla (Simić, 1996, str. 221).

3.8 ČETRTI DAN OFENZIVE

Četrtr dan ofenzive je zaznamoval masovni italijanski umik s Soške fronte. 2.000.000 vojakov in 400.000 beguncev se je umikalo proti zahodu. Zaradi popolnega zloma fronte so se umaknili tudi najbolj zagrizeni branilci, ki so se še vedno bojevali na Nevejskem prevalu in na sedlu Prevala. Tega dne je divizija Edelweiss prodrla v dolino Rezije. Padla sta tudi Čedad in Gorica (Simić, 1996, str. 224).

Petega dne 28. oktobra 1917 ob pol enajsti uri, je ob Soči ponovno zavladal mir. Boji so potekali kar 888 dni, ubitih pa je bilo okoli 700.000 vojakov.

Celotni spopad med Italijo in Avstro-Ogrsko se je prenesel na reko Piavo. Fronte pri Piavi, Avstro-Ogrci niso nikoli prebili, saj so Italijanom na pomoč priskočili Francozi in Britanci, ki so tja poslali svoje divizije. Leta 1918 je Avstro-Ogrska monarhija razpadla, prav tako pa tudi njena vojska. Po določbah premirja so morali predati Italijanom Južno Tirolsko, Istro, severno Dalmacijo, oddati polovico vojnega materiala ter celotno letalstvo in floto.

3.9 UPORABLJENA TAKTIKA PRI PREBOJU NA PRIMERU WURTTENBERŠKEGA GORSKEGA BATALJONA

Pri opisovanju taktike Wurttenberškega gorskega bataljona, ki je bil del Alpskega korpusa, se bom omejil na delovanje oddelka tega bataljona, ki ga je vodil nadporočnik Erwin Rommel. Njegov oddelek je bil sestavljen iz treh gorskih čet in čete strojnic. Wurttenberški gorski bataljon je na Soško fronto krenil peš iz Kranja. Hodili so samo ponoči, čez dan pa so bile enote nameščene tako, da jih Italijani iz zraka niso mogli opaziti. V noči med 22. in 23. oktobrom so zavzeli svoje izhodiščne položaje, ki so se nahajali na pobočju Bučenice, 1500 m od Tolmina. Njihova naloga je bila zaščita desnega boka polka Lieb, zavzetje sovražne baterije pri vasi Foni in nato slediti polku Lieb na Matajur.

3.9.1 Prvi dan

24. oktobra na dan ofenzive so se ob prvem svitu premaknili na položaj za napad, kjer so čakali na konec topniške priprave. Ko je bilo obstreljevanja konec, so takoj napadli nasprotnikove položaje in jih zavzeli. Tako so imeli prosto pot do pobočij Hlevnika, kjer so pričakovali močnejši odpor Italijanov. Na pobočje Hlevnika je oddelek Rommel odšel kot predhodnica bataljona. Kljub prikritemu premiku proti italijanskim položajem so bili odkriti, zato se je Rommel odločil izvesti obhodni manever. Dosedanjo predhodnico je pustil pred položaji Italijanov, sam pa je odšel skupaj z drugo skupino 200 m pod položaji nasprotnika v obhodni manever. Manever so izvedli po težko prehodni grapi, kjer so morali na določenih mestih tudi plezati. Ko so preplezali grapo so odkrili pot, ki je vodila do jarkov italijanske obrambe. Rommel je položaje zavzel brez streljanja, saj jih Italijani niso pričakovali iz te smeri in niso bili pripravljene na boj in se zato predali. Bolj kot so nadaljevali napad proti vrhu Hlevnika, manj so jih Italijani pričakovali in tako so večino položajev zasedli brez boja. Ob hitrem prodoru niso vzdrževali zveze z boki, saj bi jih to upočasnilo. Raje so se odločili, da si bodo boke ščitili sami. S tako taktiko so nadaljevali vse do vrha Hlevnika, na katerem so zajeli večje

število Italijanov. Ko so zavzeli vrh so s patroljami pregledali še južno pobočje, kjer so zavzeli še nekaj topov težkega kalibra (Rommel, 1997, str. 22).

Pot proti vrhu kote 1114, ki je bila na južnem delu Kolovrata so nadaljevali skupaj z polkom Lieb. Ko je predhodnica pod koto 1066 naletela na nasprotnika, je Rommel ponovno z lastno pobudo zavzel položaje Italijanov jugozhodno od kote. Kote 1114 pa niso napadli istega dne saj je bila močno branjena, položaji Italijanov pa tudi niso bili poškodovani v topniškem obstreljevanju.

3.9.2 Drugi dan

Koto 1114 je bilo nesmiselno napasti frontalno, saj je bila zelo dobro utrjena. Če bi hoteli koto napasti frontalno, bi morali prej uporabiti topništvo, kar pa je bilo zelo zamudno. Rommel si je zamislil nov načrt kako osvojiti ploščaje na Kolovratu. Odločil se je, da bo koto 1114 obšel in poiskusil zavzeti položaje 2 km zahodno od kote.

Premik je izvedel prikrito, saj je bilo zelo pomembno, da nasprotnika preseneti na kraju kjer ga ta ne bo pričakoval. Ko so se približali položajem katere so hoteli zavzeti, so presenetili italijansko predstražo, ki je spala. Neslišno so prerezali ovire in vstopili v nasprotnikov obrambni sistem. Večino italijanskih vojakov so presenetili med jutranjimi opravili, tako da se je dogajalo, da je en sam vojak zavzel celotno topniško posadko.

Ko so napredovali po obrambnih jarkih, pa jih je končno opazila nasprotnikova straža in v spopadu obkolila 2. četo Rommlovega oddelka. Rommel se je odločil za hiter premik preostalega oddelka na bok in za hrbet nasprotnika. Ravno ko so Italijani začeli naskok na obkoljeno 2. četo, jih je Rommel napadel s hrbta. Italijani so prekinili naskok in se obrnili proti Rommlu, takrat pa je napadla 2. četa, kateri so sedaj Italijani kazali hrbet. Napadeni iz dveh smeri so Italijani položili orožje in se predali. Tako je v zelo kratkem času Rommlu uspelo zavzeti 800 m nasprotnikovih položajev in odpreti vrzel v njihovi obrambi (Rommel, 1997, str. 31).

Kot vidimo je nenaden in presenetljiv vdor v položaje na Kolovratu uspel, ker Italijani niso dovolj budno nadzirali prostora pred seboj. Tudi posadke na položajih niso bile pripravljene na boj, čeprav so se nahajali le dva kilometra od žarišča bojev na koti 1114. Kljub bližini niso predvideli nobene nevarnosti, zato so imele Rommlove enote lahko delo.

3.9.3 Napad na Kuk in prelaz Livek

Rommel, ki se je zavedal kako pomembno je vzdrževati nalet in hitrost s katero so prodirali, se je odločil da nemudoma, ko pridejo ostale enote do njegovih položajev, napade Kuk. Za napad si je po telefonu zagotovil topniško predpripravo, ki so mu jo zagotovili iz Tolmina. Okrepljen z pridodanimi enotami je Rommel začel napad na Kuk. Napad napadalnih enot je ščitil z 2. in 3. strojnično četo, ki so imele nalogo podpreti napad in držati nasprotnika pri tleh. Ko začne delovati topništvo na položaje Italijanov sproži Rommel napad. Napadalne enote hitro napredujejo proti vrhu Kuka, sam pa svoje enote prikrito premakne po gorski cesti, ki na južnem pobočju obkroža Kuk in nudi možnost za obkolitev Italijanov. Ko pa Rommel izve, da se jim bodo na gorski cesti pridružile dodatne enote, se hitro odloči, da bo razširil napad in zato se preusmeri na gorsko vasico Livške Ravne. Vasico hitro zavzamejo, saj ponovno popolnoma

presenetijo Italijane, ki se panično umaknejo v vas Livek, ki leži na prelazu med Kukom in Mrzlim vrhom, ki pa že tvori Matajurski masiv. Ponovno se Rommel odloči, da ne bo ustavil napada, zato se hoče pridružiti napadu na Livek, ki ga izvaja 12. divizija. Na žalost pa je ob hitrem tempu napada izgubil zvezo s preostalimi četami oddelka, zato je moral opustiti načrt zavzetja vrha Kraguvenca in zaprtje ceste na Matajur. Ko pa je čakal na ostale enote, je v zaledju Italijanov ponovno presenetil večjo enoto in tako z 150 možmi zajel 2000 mož 4. brigade barsaljerov (Rommel, 1997, str. 41).

Pri tem napadu je Rommel spoznal, da se morajo rezervne enote pri vdoru v obrambne položaje takoj priključiti prednjim delom in se nikakor ne smejo zadrževati z zbiranjem plena in podobnim, saj ti tako onemogočijo nadaljevanje napada, če se zato pokaže prilika.

3.9.4 Napad na vrh Kraguvenca

Takoj ko so prišle enote iz zaledja do Liveka, se je Rommel odločil za nadaljevanje preboja, kajti zavedal se je, da se ofenziva za vsako ceno mora nadaljevati. Na nočnem pohodu premakne enote do zaselka Jevšček, kjer posedajo še prazne italijanske rezervne položaje. Zaselek Jevšček se nahaja pod vrhom Kraguvenca. Vrh se odloči Rommel zavzeti ob svitu, tako da še v zavetju noči razporedi enote na začetne položaje. Odloči se za frontalni napad, ki kljub številnim padlim uspe in s tem osvojijo ključni vrh za osvojitev celotnega masiva Matajur (Rommel, 1997, str. 45).

3.9.5 Padec Matajurja

Po zavzetju Kraguvenca, takoj nadaljujejo napad na Mrzli vrh. Na Mrzlem vrhu se na presenečenje vseh, italijanski vojaki predajo brez boja, čeprav so bili v veliki premoči. Ko so se drugi ukvarjali z italijanskimi ujetniki je Rommel z svojimi enotami hitel naprej proti Matajurju. Matjur je branil slavni 2. polk brigade Salerno, zato ni bilo moč računati na predajo, brez boja.

Ravno ko so se enote Rommla pripravljale za napad, je iz zaledja prišel ukaz za vrnitev na Kraguvenca, saj so nadrejeni mislili, da je odpor na Matajurju že zlomljen. Rommel se za ta ukaz ni zmenil in je za vsako ceno hotel nadaljevati napad na Matajur. Zaradi ukaza, da se morajo vrniti pa je ostal le z enotami, ki so bile ob njem, to pa je bilo le okoli 100 vojakov in 6 posadk težkih strojnic. Kljub vsemu se je odločil izpeljati začrtan napad. Na veliko presenečenje pa se ob napadu znameniti 2. polk preda brez boja in tako zavzamejo še vrh Matajurja (Rommel, 1997, str. 55).

Naskok na Matajur je sledil 52 ur po začetku ofenzive, med katero so enote, ki jim je poveljeval Rommel tvorile konico Alpskega korpusa. Pri tem so skoraj brez počitka, noseči težke strojnice, premagali višinsko razliko 2400 m navzgor, 800 m navzdol in prehodili 18 km zračne črte skozi močno sovražno gorsko trdnjavo. Maloštevilni oddelki so skupaj zajeli 150 častnikov, 9000 mož in 84 topov (Rommel, 1997, str. 61).

Na primeru prebojam, ki ga je izvedel Rommel, lahko vidimo kako pomembna je motiviranost poveljnika, ki lahko s svojo aktivnostjo spremeni potek celotne bitke. Pri Italijanih je bojno nerazpoloženo moštvo spodkopalo celo avtoriteto poveljnikov, ki svojih ljudi niso več obvladali. Italijanski polki so se v trenutku, ko so se počutili ogrožene z boka ali s hrbita

predali, kar se je kasneje izkazalo za napačno, saj jih je v večini napadal maloštevilni nasprotnik, ki ne bi zdržal resnejšega protinapada.

3.10 RAZLOGI ZA ZLOM ITALIJANOV

3.10.1 Napake pri taktičnih odločitvah

Italijani niso upoštevali novih spoznanj vojaške taktike iz zahodne fronte, ki je predvidevala bliskovit napad, preboj in obkolitev nasprotnikove obrambe. Proti taki taktiki bi se Italijani morali braniti z prožno obrambo predvsem pa bi morala biti obramba postavljena bolj v globino, saj bi le tako omogočala varen umik na rezervne položaje in nato protinapad. Italijani so imeli z obrambnim načinom bojevanja tudi zelo malo izkušenj, saj so od leta 1915 samo napadali.

Glavno krivdo za neuspeh Italijanov lahko pripišemo generalu Cadorni, ki je storil več napak:

- Napačna presoja primernosti položajev ob zgornjem toku Soče;
- slaba presoja bojišča, saj je menil, da je področje kasnejšega preboja neosvoljivo;
- napačna presoja sovražnikovih namer;
- rezervne enote so bile predaleč;
- neustrezno razporejeno topništvo, večina topništva je bila južno od Tolmina;
- premajhna skrb za moralo vojaštva, ki so jo dosegali z železno disciplino, redom in grožnjam z usrelitvijo. Kasneje ob Piavi so vojakom zagotovili boljšo prehrano, več kantin in dopuste po predvidenem razporedu.

Vse krivde pa vseeno ne moramo zvaliti le na Cadorno, saj so podobne napake delali tudi njegovi poveljniki armad in korpusov, ki prav tako niso bili pripravljeni na izvajanje obrambe, ki bi zadržala vojake Avstro-Ogrske. Cadorna je bil po ofenzivi odstavljen s položaja, prav tako pa tudi poveljniki armad. Na položaj Cadorne je prišel general Armando Diaz, ki je na položaju ostal vse do konca vojne (Simčič, 2006, str. 269).

3.10.2 Odpoved topništva

Kljub temu, da so Italijani dokaj uspešno uporabljali topništvo skozi vse ofenzive, pa je le ta v bitki pri Kobaridu popolnoma odpovedalo. To se je zgodilo zaradi pomanjkanja topov in nejasnih navodil kdaj pričeti z topniškim odgovorom ob primeru napada. Topništvo je imelo več različnih navodil, kdaj pričeti z ognjem. Ponavadi so z obstreljevanjem pričeli le po ukazih, ki pa na dan avstro-ogrske ofenzive zaradi pretrganih komunikacijskih zvez niso prihajali pravočasno (Simčič, 2006, str. 279).

3.10.3 Nepripravljenost pehotnih enot

Italijanski vojaki niso bili ne izurjeni ne opremljeni, da bi se lahko uprli tako silovitemu napadu Avstro-Ogrske in Nemcev. Ob uporabi plinov so bili vojaki zaradi neustreznih zaščitnih mask nemočni in so množično umirali. Na tem delu bojišča Italijani niso imeli svojih najboljših enot, saj je bil severni sektor fronte dokaj miren, tukaj ni bilo obsežnejših operacij že od italijanske

zasedbe leta 1915. Med vojaki so se nahajali tudi nasilno mobilizirani delavci, ki so bili udeleženi v nemirih v Torinu (Simčič, 2006, str. 282).

3.10.4 Prihod elitnih nemških enot

Nemci so za preboj uporabili le najboljše enote, ki so bile prekaljene v boju in izurjene za bojevanje v goratem območju. Preboj so vodili poveljniki, ki so se proslavili že na drugih bojiščih, bili pa so podobnega kova, kot Rommel, ki je bil osebno zaslužen za hitro osvojitvev Kolovrata in Matajurja (Simčič, 2006, str. 283).

3.10.5 Neuspeh obveščevalnih služb

Kljub previdnosti pri pripravah na preboj, ni bilo možno popolno prikriti priprav, ki bi lahko Italijanom izdale kraj in čas ofenzive. Italijani so imeli podrobne informacije in načrte ofenzive, ki so jim jih zagotovili prebegli častniki Avstro-Ogrske. Vseeno pa so Italijani nasedli nasprotnikovim slepilnim manevrom in so pričakovali napad iz smeri Banjšic in Krasa. Obveščevalci so tudi napačno ocenili moralo vojakov in njihovo razpoloženje, ki je bilo izjemno protivojno (Simčič, 2006, str. 287).

3.10.6 Vreme

Deževno in oblačno vreme je trajalo od 10. oktobra in je omogočalo Avstro-Ogrski, da so neopaženo nameščali na fronto vojake in opremo. Posebno slabo vreme na dan ofenzive je zagotovilo idealne okoliščine za napad, saj so enote dolgo ostale prikrte, nasprotnik pa tudi ni mogel določiti števila napadalcev. Drugi dan, ko pa presenečenje ni bilo več pomembno, pa se je vreme izboljšalo, kar je omogočilo hitrejše napredovanje enotam (Simčič, 2006, str. 287).

3.10.7 Morala vojakov

Italijani so v vojno vstopili polni navdušenja in nacionalnega zanosa. Vsi so si želeli vojne, ki jim je obetala tako veliko. Navdušenje se je poleglo leta 1917, ko je bilo mobiliziranih že skoraj 2,4 milijona vojakov in na desetisoče padlih. V zaledju so se dogajale tudi krivice, saj je mnogo sinov bogatašev ostalo doma in niso bili mobilizirani. Vojni špekulanti so hitro bogateli, najrevnejši sloj pa je stradal. Za družine vojakov je bilo slabo poskrbljeno, kar je tudi slabo vplivalo na vojake na bojišču. Povprečen italijanski vojak je na podlagi statističnih podatkov ostal nepoškodovan ali živ na fronti le tri mesece. Vojaki so bili siti vojne, propagandnih laži in praznih upov. Poleg vsega trpljenja na fronti so morali prenašati tudi ostro disciplino, kjer tudi usmrtnice zaradi neposlušnosti ali drugih napak, niso bile redkost (Simčič, 2006, str. 288).

Zaradi vsega tega je veliko italijanskih vojakov ob napadu Avstro-Ogrov sklenilo, da se ne bodo borili, odvrkli so orožje in se predali ali umaknili.

3.11 KAJ JE ZAGOTOVILO AVSTRO-OGRSKI ZMAGO V OFENZIVI

Ključni dejavnik, ki je omogočil uspešno ofenzivo je bilo to, da so imeli možnost uporabiti za preboj nemške enote, ki niso bile več vezane na Vzhodni fronti. Z prihodom nemških enot, so pridobili prekaljene in motivirane vojake in poveljnike, ki so nato ofenzivo načrtovali in tudi izpeljali. Odločili so se napasti nasprotnika na delu fronte, kjer je bil najšibkejši. Pri ofenzivi so poskrbeli tudi za zelo pomemben dejavnik v boju, to pa je presenečenje. Presenečenje so dosegli z zavajajočimi dejavniki, ki so jih uporabljali med pripravami za ofenzivo. Italijane niso presenetili le z krajem preboja, ampak tudi z uporabljenimi taktiko. Uporabljena taktika je bila za tiste čase nekaj revolucionarnega in Italijani nanjo niso bili pripravljeni in zato so napačno odreagirali. Pri uporabljeni taktiki je bila ključnega pomena hitrost in globina preboja, saj so s tem dosegli to, da se nasprotnik ni imel časa organizirati in izvesti protinapada. Na primeru preboja Wurttenberškega gorskega bataljona vidimo tudi, da so se odločili, da bodo imeli poveljniki nižjih enot tudi možnost samostojnega odločanja, s tem pa so zagotovili prožnejši in učinkovit napad, ki se je prilagajal trenutnim razmeram na bojišču. Na vseznje pa so mislili tudi na vreme, saj so se odločili, da bodo preboj začeli v slabem, deževnem in meglenem vremenu, ki je dodatno prikri njihovo delovanje.

4 ŽIVLJENJE NA PRVI ČRTI BOJIŠČA

V začetku vojne, ko še ni bilo solidno izdelanih rogov in kavern, so vojaki čepeli ali ležali za prsobrani izdelanih iz vreč peska ali nametane zemlje in kamenja. Vkopavanje je bilo zaradi kamnitega terena izjemno težavno. Topniške granate so imele na kamniti podlagi izreden učinek, saj je poleg šrapnelov granat ubijal tudi kamniti drobir. Poleti so vojaki trpeli zaradi hude vročine in pomanjkanja vode, ki do njih ni prišla zaradi obstreljevanja preskrbovalnih linij. Pozimi so se borili z hudim mrazom, snegom in pogostimi plazovi. Hrano so dobivali neredno in skoraj vedno mrzlo. Voda, hrana in pomanjkljiva osebna higiena ter nezmožnost pokopavati padle je predstavljalo stalni potencialni vir okužb. Večkrat so izbruhnile epidemije kolere, tifusa in griže.

Enota je na prvih položajih ostajala tri do osem dni, včasih pa zaradi borbenih dejavnosti mnogo dlje. Med stražami se niso mogli ne naspiti ne spočiti, saj je bilo potrebno stalno kopati nove jarke in kaverne. Ob napadih nasprotnika, je med topniško pripravo na vsak kvadratni meter padla vsaj ena granata, zato je bilo za tiste, ki niso bili v kavernah zelo malo možnosti za preživetje. Mnogi so zaradi stalnega obstreljevanja popustili pod psihičnim pritiskom. Samoranitve in pohabljenja kot obupni poskus, da bi se z fronte prišlo v zaledje, so bili na obeh straneh zelo pogosti. Dezerterstva je bilo več na strani Italijanov.

Pri ohranjanju morale so poleg prehrane in osnovne zaščite pred slabim vremenom pomembno vlogo igrale redne menjave in dopusti. Po pravilih je enota imela možnost za krajši dopust vsake šest mesecev. A tako je bilo le na papirju, saj so posamezniki hodili na dopust, če jim je uspelo preživeti, v najboljšem primeru le vsakih petnajst do osemnajst mesecev. Dopust je postal glavna nagrada za zgledno opravljeno delo. Pošta je bila strogo cenzurirana, ob koncu vojne pa so smeli pošiljati le v naprej natisnjene obrazce, kamor so vpisli le svoje ime.

Ko se je vojna bližala koncu in je bila lakota pogost pojav, so nekatere enote večino časa preživele ob iskanju česar koli užitnega. Ker so pojedli vse vlečne živali, so topove morali vleči vojaki. Kljub vsemu, pa je med borci na fronti prevladovalo tovarištvo, požrtvovalnost, zvestoba in močan čut vojaške časti (Galić, 2005, str. 71).

5 VLOGA SLOVENCEV NA SOŠKI FRONTI

Slovenske dežele so bile leta 1914 del velike Avstro-Ogrske monarhije. Avstro-Ogrska vojska je bila sestavljena iz večih narodov. Bila je prava mešanica Nemcev, Madžarov, Čehov, Slovakov, Hrvatov Bosancev in Slovencev. Tako ni bilo nobenega popolnoma slovenskega polka. Ko se je vojna začela so bili Slovenci v zelo težkem položaju. Niso je ne želeli, ne začeli in niso mogli z njo nič pridobiti. Toda zmaga antante je grozila z razkosanjem slovenskega narodnostnega ozemlja in ga tako naredil še bolj nemočnega in tega so se Slovenci zavedali.

Največji del Slovenije je bil v tretjem korpusnem območju Avstro-Ogrske armade, ki je imel sedež v Gradcu. Vzhodni del Slovenije - Prekmurje pa je bil pod poveljstvom petega Madžarskega korpusa.

Na začetku vojne so bili vsi Slovenski polki nameščeni na Rusko fronto. Pomladi 1915 so bili ti polki premeščeni na Soško fronto, kjer so se potem še naslednji dve leti vojskovali z močnejšo Italijansko vojsko. Na Soški fronti so slovenski vojaki veljali za boljše, saj so se borili za svoj dom. 30.000 se jih ni nikoli vrnilo domov.

Avstro-Ogrski polki, kjer je bilo veliko Slovencev, so igrali pomembno vlogo v zgodovini Slovenskega naroda. Iz teh polkov so novembra 1918 nastali elementi nove slovenske vojske, ki se je borila proti Avstrijcem za slovensko severno mejo. V letu 1920 so bili ti polki vključeni v vojsko kraljevine Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Civilno prebivalstvo ob meji z Italijo se je moralo umakniti v notranjost monarhije, tako da je tisoče ljudi zapustilo svoje domove. Ljudi, ki se niso imeli kam zateči, so poslali v begunska taborišča, kjer so životali, mnogi pa zaradi pomanjkanja in boleznih niso preživeli. Podobno se je dogajalo tudi na ozemljih, ki jih je zasedla Italija. Italijani so dobili ukaz, da se morajo do ljudi, ki so ostali na zasedenih ozemljih vesti z eksemplarično strogostjo in da nobene nepravilnosti, ki bi se zgodile ne smejo ostati nekaznovane. Da bodo do potankosti upoštevali dana navodila, so Italijani pokazali že prve dni zasedbe, ko so zapirali krajane, sumili duhovnike in posamezne ljudi vohunstva. Mnogo ljudi so ustrelili, v nekaterih vaseh pa so izvedli celo decimacijo. Aretirane in zajete so pozneje z njihovimi družinami izgnali v notranjost Italije (Klavora, 1994, str. 44).

6 ZAKLJUČEK

Italijani so proti Avstro-Ogrski sprožili kar 11 ofenziv, ki pa niso prinesle nobene pomembne spremembe položaja. V enajsti ofenzivi so Italijani skoraj porazili nasprotnike, ki so uvideli, da še ene take ofenzive ne bi zdržali. Zaradi nujnosti prenesti pozornost nasprotnika in vezati njegove sile drugje, so se odločili za ofenzivo.

Avstro-Ogrska se je zato odločila, da začne ofenzivo, s katero bi poskušali prebiti fronto in poraziti Italijane. Odločili so se za skupno akcijo z Nemci v Zgornjem Posočju. Zgornje Posočje so izbrali zato, ker so tu imeli Italijani najmanj vojakov in topništva. Vzrok za to je bilo dejstvo, da na tem delu fronte ni bilo hujših spopadov že dve leti. Italijanski vojaki so bili tudi izrazito protivojno razpoloženi, neizurjeni in nemotivirani. Dejstvo, da so imeli Italijani na tem delu fronte malo oborožitve, slabe vojake in neustrezno postavljeno obrambo, kaže na to, da v Zgornjem Posočju nikoli niso pričakovali večjih ofenziv Avstro-Ogrske.

Nemci so tja premestili svoje najbolj izurjene in prekaljene enote, katere so združili v 14. armado. Za ofenzivo so uporabili čisto novo taktiko s katero naj bi zmedli Italijane. Taktika je temeljila na hitrosti in globini preboja. Eden od poglobitvenih elementov nove taktike je bilo tudi presenečenje nasprotnika. Celotne priprave na ofenzivo so potekale v največji tajnosti. Pri pripravi na ofenzivo so se posluževali tudi prevar s katerimi so prepričali Italijane, da koncentrirajo svoje sile drugje, svoje delovanje v Zgornjem Posočju pa so tako prikrili, da je začetek ofenzive za Italijane pomenil popolno presenečenje.

Dvanajsta ofenziva se je pričela 24. oktobra 1917 in je trajala štiri dni. Avstro-Ogrski je načrt popolnoma uspel, saj so armado Italije potisnili od reke Soče do reke Piave, globoko na italijanskem ozemlju. Med prebojem se je nova taktika izkazala za izredno učinkovito, saj so bili Italijani popolnoma nemočni in zmedeni. Mnogo italijanskih poveljnikov se niti ni zavedalo kaj se dogaja in so zato popolnoma odpovedali. Razlogov za poraz Italijanov je veliko, predvsem pa je krivda na strani poveljstva, ki ni znalo reagirati na novo taktiko nasprotnika. Pri ofenzivi se je tudi pokazalo, kako pomembna je motivacija, izurjenost in presenečenje nasprotnika. Čeprav je Avstro-Ogrska zmagala na Soški fronti, ji to ni prineslo zmage v vojni. Vojno je izgubila, ker je monarhija razpadla z njo pa tudi njena vojska. Italija je tako kljub porazu prišla do obljubljenih ozemelj.

Grof Otokar Czernin, predzadnji avstro-ogrski zunanji minister je leta 1919 zapisal »Kako bi razpadla monarhija, če bi se ji uspelo izogniti vojni, je težko reči. Zanesljivo pa bi bil razpad počasnejši in manj strašen. In gotovo ne bi potegnil v vrtinec celega sveta. Morali smo umreti, le način smrti smo lahko izbrali; izbrali smo najstrašnejšega.«

LITERATURA

1. SIMIČ, Marko. Po sledih Soške fronte. Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 1996.
2. NEŠOVIČ, Branimir, PRUNK, Janko. 20. stoletje. Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1993.
3. SIMČIČ, Miro. Zlom pri Kobaridu. Karantanija, Ljubljana, 2000. 888 dni na Soški fronti. Ljubljana, Orbis, 2006.
4. MESESNEL, Janez. Soška fronta. Prešernova družba, Ljubljana, 1987.
5. KLAVORA, Vasja. Plavi križ. Lipa, Koper, 1991. Koraki skozi meglo. Mohorjeva družba v Celovcu, Celovec, 1994.
6. HMELJAK, Ivan. Soška fronta. Založba Lipa, Koper, 1986.
7. SVOLJŠAK, Petra. Soška fronta. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1994.
8. VUGA, Davorin. Soška fronta, Isonzo Front: 1915 – 1917. Obzorja, Maribor, 1990.
9. ROMMEL, Erwin. Preboj pri Tolminu 1917. Kobariški muzej, Kobarid, 1997.
10. NEMEC, Nataša. Vojna v Posočju 1915 – 1917. Goriški muzej, Gorica, 1990.
11. SEDMAK, Drago. Soška fronta 1915 – 1917. Muzej ljudske revolucije in Goriški muzej, Ljubljana in Nova Gorica, 1989.
12. GALIČ, Lovro, MARUŠIČ, Branko. Tolminsko mostišče 1. Tolminski muzej, Tolmin, 2005.
13. MORITSCH, Andreas, TRIBUTSCH, Gudmund. Soški protokol. Mohorjeva založba, Celovec, 1994.

SEZNAM SLIK

1. Slika 1, str. 3, Potek Soške fronte
2. Slika 2, str. 8, Poveljujoča na Soški fronti
3. Slika 3, str. 10, Osvajanje ozemlja po ofenzivah
4. Slika 4, str. 11, Štab generala von Belowa
5. Slika 5, str. 15, Položaj avstro-ogrskih enot tik pred dvanajsto ofenzivo

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Blaž Bidovec izjavljam, da sem avtor zaključne naloge z naslovom Soška fronta: XII. ofenziva.